VYBRANÉ VÝSLEDKY Z VÝZKUMNÉ PRÁCE „TRADIČNÍ ČÍNSKÁ MEDICÍNA A SOUČASNÉ OŠETŘOVATELSTVÍ“

Results selected from the research work “Traditional Chinese medicine and current nursing”

10: 247–482, 2008
ISSN 1212-4117

Lucie Rolantová, Valérie Tóthová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, katedra ošetřovatelství

Summary

The traditional Chinese medicine belongs to the oldest treatment methods. It is focused on supporting the body in re-establishment of equilibrium and harmony, which were disturbed. The diagnostics in the traditional Chinese medicine is also considerably different from methods employed in west medicine. The traditional Chinese medicine helps treat a number of health problems, but is also serves as a prevention of the disease origination.

Over recent years, the Czech Republic became a target country of immigrant groups as well as individuals from neighbouring countries and remote areas. In our country, the most numerous immigrants are members of Chinese and Vietnamese minorities. The traditional Chinese medicine may be very important for them in their everyday life. This should be taken into account when granting quality nursing care.

The research target of our work was to determine what the health problems in members of the Chinese and Vietnam minorities to be treated with the help of the traditional Chinese medicine are, and what treatment methods are most frequently employed.

The research part of our work was processed with the help of qualitative research. Semi-structured interview was used for the data accumulation, which was the same for Chinese and Vietnamese minorities. The research sample included 18 respondents, 9 from the Chinese minority and 9 from the Vietnamese minority, living in the Czech Republic.

The results indicate that the traditional Chinese medicine is more frequently used by members of the Chinese minority, most typically in health problems of lower degrees of severity. In the Vietnamese minority, the traditional Chinese medicine occupies only the second position, if the west medicine is not able to help. It is, however, obvious, that in the case of health problems of a lower degree of severity they also rather prefer the traditional Chinese medicine.

Key words: traditional Chinese medicine – health problems – minorities

Souhrn

Tradiční čínská medicína patří k nejstarším léčebným metodám. Orientuje se na podporu těla při návratu do rovnováhy a harmonie, které byly narušeny. Také diagnostika tradiční čínské medicíny se velmi odlišuje od metod používaných v západním lékařství. Tradiční čínská medicína pomáhá léčit řadu zdravotních problémů, také ale slouží jako prevence vzniku onemocnění.

Česká republika se v posledních letech stává cílem imigrantů, skupin i jednotlivců, a to jak ze sousedních zemí, tak ze vzdálených oblastí. K nejpočetnějším imigrantům u nás se řadí příslušníci čínské a vietnamské menšiny. Právě pro ně může být tradiční čínská medicína velmi důležitá v jejich každodenním životě. To je třeba brát v úvahu při poskytování kvalitní ošetřovatelské péče.

Výzkumným cílem naší práce bylo zjistit, jaké zdravotní problémy léčí pomocí tradiční čínské medicíny příslušníci čínské a vietnamské minority a jaké léčebné metody nejčastěji používají.

Výzkumná část naší práce byla zpracována pomocí kvalitativního výzkumu. Ke sběru dat byl použit polostrukturovaný rozhovor, který byl stejný pro čínskou i vietnamskou minoritu. Zkoumaný soubor tvořilo 18 respondentů: 9 z čínské menšiny a 9 z vietnamské menšiny, žijících na území České republiky.

Z výsledků vyplývá, že tradiční čínskou medicínu více využívají příslušníci čínské menšiny především na méně závažné zdravotní problémy. U vietnamské menšiny je tradiční čínská medicína až na druhém místě, pokud nepomůže medicína západní. Je ale zřejmé, že na méně vážné zdravotní obtíže preferují také spíše tradiční čínskou medicínu.

Klíčová slova: tradiční čínská medicína – zdravotní problémy – minority

ÚVOD

Tradiční čínská medicína není nic mystického ani šarlatánského. Žádná jiná medicína na světě nemá tak dlouhou tradici, neotestovala tak velký vzorek populace a nezkoumala člověka ve vztahu k přírodě. Její filosofie a léčebné metody stále více přitahují pozornost odborné a laické veřejnosti na celém světě, a to především v asijských státech, kde si uchovává svoji dlouholetou tradici. Tradiční čínská medicína jako původní a ucelený systém přistupuje k diagnóze a k léčbě zcela odlišně. Především se zde nepracuje s diagnózou, nýbrž s člověkem jako s neopakovatelnou individualitou (Odyová, 2002).

Pomocí tradiční čínské medicíny se již několik tisíc let léčí nejrůznější zdravotní problémy nebo se také využívá jako prostředek pro upevňování zdraví. Podle čínské medicíny jsou lidé živí a zdraví proto, že se jejich tělo nachází ve stavu rovnováhy a vnitřní harmonie. V tradiční čínské medicíně jsou příčinami chorob vlivy, které mohou rovnováhu porušit nebo zcela rozvrátit (Růžicka, Sosík, Wang, 2002).

V rámci vstupu České republiky do Evropské unie by měl být zdravotnický personál připraven na intenzivní kontakty s příslušníky jiných států, národů, etnik. To platí především u příslušníků z čínské a vietnamské národnostní menšiny, protože právě ty jsou v České republice nejvíce zastoupeny. Lze předpokládat, že právě pro tyto menšiny bude mít tradiční čínská medicína velký význam.

Cíl práce

Výzkumným cílem naší práce bylo zjistit, jaké zdravotní problémy léčí pomocí tradiční čínské medicíny příslušníci čínské a vietnamské minority a jaké léčebné metody nejčastěji používají. Na začátku výzkumu bylo stanoveno 10 výzkumných otázek. Výzkumná otázka č. 1 Dávají příslušníci čínské a vietnamské menšiny přednost raději tradiční čínské medicíně před západní medicínou? Výzkumná otázka č. 2 Jaké nejčastější metody tradiční čínské medicíny používají

příslušníci čínské a vietnamské menšiny? Výzkumná otázka č. 3 Na jaké zdravotní problémy nejvíce používají tradiční čínskou medicínu příslušníci čínské a vietnamské menšiny? Výzkumná otázka č. 4 Jakým způsobem příslušníci čínské a vietnamské menšiny využívají bylinnou terapii? Výzkumná otázka č. 5 Pokud jsou příslušníci čínské a vietnamské menšiny hospitalizováni v české nemocnici, přejí si využívat svoje metody TČM i tam? Výzkumné otázky byly zodpovězeny.

Metodika a výzkumný soubor

Výzkumná část naší práce byla zpracována pomocí kvalitativního výzkumu. Ke sběru dat byl použit polostrukturovaný rozhovor, který byl stejný pro čínskou i vietnamskou minoritu. Rozhovor byl zcela anonymní a obsahoval 22 otázek. Většina otázek byla zaměřena na léčebné metody tradiční čínské medicíny, kde jsme zjišťovali jaké nejčastější metody využívají obě menšiny. Další otázky se zaměřovaly na zdravotní problémy, léčené pomocí tradiční čínské medicíny. Zbytek otázek se věnoval možnostem používání tradiční čínské medicíny během hospitalizace v nemocnicích a její důležitosti pro obě menšiny.

Na základě rozhovorů u jednotlivých příslušníků těchto minorit byly posléze vytvořeny kazuistiky. Kazuistiky tvořily výzkumný podklad pro sestavení kategorizačních tabulek a grafů, kde jsou sumarizovány nejdůležitější výsledky výzkumu.

Zkoumaný soubor tvořilo 18 respondentů: 9 z čínské menšiny a 9 z vietnamské menšiny, žijících na území České republiky. Vzhledem k jazykové bariéře byla u několika rozhovorů přítomna tlumočnice.

Empirická část probíhala v období od listopadu do prosince 2007 a navazovala na výzkumný grant realizovaný katedrou ošetřovatelství ZSF JU NR/8473 s názvem: Zajištění efektivní, kulturně diferencované ošetrovatelské péče pro vietnamskou a čínskou menšinu v České republice.

Vybrané výsledky

Na samém začátku výzkumu nás zajímalo, jaké medicíně dávají respondenti přednost. Výsledky o upřednostňování čínské nebo západní medicíny u čínské minority nás až tak moc nepřekvapily. Ukázalo se, že většina z našich respondentů dává přednost tradiční čínské medicíně, jak je patrné na grafu č. 1. Pomocí tohoto zjištění jsme si odpověděli na výzkumnou otázku: „Dávají příslušníci čínské menšiny přednost raději tradiční čínské medicíně před západní

medicínou?“ Z tohoto okruhu výsledků nám vychází ještě jedno zajímavé zjištění. Respondenti, kteří uvedli používání spíše západní medicíny, žijí v České republice deset let. Oni sami uvedli, že vzhledem k dlouhodobému pobytu změnili i způsob života a tradiční čínskou medicínu již tak nevyužívají jako dříve. Na druhou stranu respondentka, která žije v ČR již 15 let, využívá léčebné metody čínské medicíny, jak byla zvyklá doma v Číně.

Graf č. 1 Západní nebo tradiční čínská medicína (u čínské minority)

Jinak tomu bylo u respondentů z vietnamské menšiny. Při léčbě svých zdravotních obtíží dávají respondenti více přednost západní medicíně. Dokonce někteří dotazovaní respondenti používají pouze západní medicínu (graf č. 2). Tento výsledek nebyl pro nás až ta-

kovým překvapením. Zároveň nám také umožnil odpovědět na výzkumnou otázku: „Jakou medicínu příslušníci vietnamské minority upřednostňují?“ Je ale zřejmé, že převaha dotazovaných má do určité míry určité zkušenosti i s tradiční čínskou medicínou a využívá ji.

Graf č. 2 Západní nebo tradiční čínská medicína (u vietnamské minority)

V Číně lidé vědí, na jaké potíže mají vyhledat tradičního čínského lékaře a na jaké lékaře západního. Díky těmto znalostem se léčí mnoho problémů dříve, než nemoc propukne. Zajímalo nás, jaké zdravotní problémy respondenti (z čínské menšiny) léčí především pomocí tradiční čínské medicíny. Odpovědi byly velice pestré. Nejčastěji se vyskytovala chřipka, rýma, bolesti a nachlazení. Několik respondentů dokonce uvedlo, že tradiční čínskou medicínu využívá skoro na všechny zdravotní potíže (tabulka č. 1). Z toho můžeme usuzovat, že respondenti po-

mocí tradiční čínské medicíny léčí především méně závažné zdravotní problémy, kterých je celá řada. Na základě těchto výsledků jsme si odpověděli na výzkumnou otázku: „Na jaké zdravotní problémy nejvíce používají tradiční čínskou medicínu příslušníci čínské menšiny?“ Domníváme se, že by o těchto potížích měly být informovány i sestry, které potom budou moci lépe uspokojovat potřeby klienta v souvislosti se zvyklostí léčit tyto potíže pomocí tradiční čínské medicíny.

Tab. č. 1 Zdravotní problémy léčené tradiční čínskou medicínou (u čínské minority)

R = respondent	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	Součet
Rýma	1	1			1		1			4
Kašel							1			1
Bolesti	1				1			1		3
Chřipka	1		1		1	1	1			5
Bolesti při menstruaci	1		1							2
Bolest v krku		1								1
Bolest zad						1	1			2
Bolest hlavy						1				1
Bolesti kloubů							1			1
Kožní potíže		1				1				2
Únava					1					1
Nachlazení					1	1	1			3
Zácpa						1				1
Nespavost							1			1
Skoro na všechny				1					1	2
Pokud nepomůže západní m.				1						1
Celkový výskyt	4	3	2	2	5	6	7	1	1	31

Stejně jsme se ptali i příslušníků vietnamské menšiny. I tady naše dotazy směřovaly na zdravotní problémy léčené pomocí tradiční čínské medicíny. Také u této menšiny se objevilo mnoho odpovědí. Nejčastěji se vyskytovala kategorie bolest hlavy a únava. Další kategorie odpovědí

se objevovaly ve stejném počtu, jako bolesti zad, kožní problémy nebo např. zažívací potíže (tabulka č. 2). Také u vietnamské menšiny jsme pomocí tohoto výsledku zjistili, jaké zdravotní problémy nejčastěji léčí pomocí tradiční čínské medicíny.

Tab. č. 2 Zdravotní problémy léčené tradiční čínskou medicínou (u vietnamské minority)

R = respondent	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	Součet
Bolesti hlavy	1								1	2
Bolesti zad	1									1
Kožní problémy	1									1
Žaludeční vřed		1								1
Únava			1						1	2
Zažívací potíže			1							1
Gynekologické problémy				1						1
Nachlazení								1		1
Mírné bolesti								1		1
V minulosti na poraněné šlachy					1					1
V minulosti na lepší imunitu						1				1
V minulosti na klouby						1				1
V minulosti na kožní problémy							1			1
Nyní TČM nepoužívá					1	1	1			3
Celkový výskyt	3	1	2	1	2	3	2	2	2	18

Stále více se tradiční čínská medicína využívá zejména v kombinaci se západní medicínou. Také odpovědi respondentů se s tímto tvrzením v našem výzkumu shodovaly. Současně by obě medicíny používali (u čínské menšiny), pokud by jejich nemoc vyžadovala dlouhodobou léčbu jako např. úrazy, operace nebo onemocnění střev (tabulka č. 3).

Na otázku používání obou medicín současně u vietnamské menšiny se respondenti v naprosté většině shodují. Tradiční čínskou i západní medicínu nekombinují. Pouze jeden dotazovaný používá obě medicíny na bolesti zad a končetin (tabulka č. 4). Někteří naši respondenti využívají tradiční čínskou medicínu, až když jim ta západní nepomůže.

Tab. č. 3 Používání obou medicín současně na zdravotní problémy (u čínské menšiny)

R = respondent	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	Součet
Nutná dlouhodobá léčba	1					1	1			3
Operace	1									1
Úrazy	1								1	2
Gynekologické problémy		1								1
Bolesti zad		1								1
Dlouhodobé bolesti								1		1
Onemocnění žaludku						1				1
Onemocnění střev						1				1
Nádory									1	1
Vážná onemocnění			1			1			1	3
Kombinovat je dobré				1			1			2
Pooperační období				1						1
Nekombinovat je					1					1
Celkový výskyt	3	2	1	2	1	4	2	1	3	19

Tab. č. 4 Používání obou medicín současně na zdravotní problémy (u vietnamské menšiny)

R = respondent	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	Součet
Ano		1								1
Bolesti zad		1								1
Bolesti končetin		1								1
Ne	1		1	1	1	1	1	1	1	8
Celkový výskyt	1	3	1	1	1	1	1	1	1	11

ZÁVĚR

Z výsledků vyplývá, že tradiční čínskou medicínu více využívají příslušníci čínské menšiny zpravidla na lehčí zdravotní problémy. U vietnamské menšiny je tradiční čínská medicína až na druhém místě, pokud nepomůže medicína západní. Je ale zřejmé, že na méně vážné zdravotní obtíže preferují spíše tradiční čínskou medicínu.

Pro kvalitní poskytování ošetrovatelská péče minoritám je důležité, aby sestry měly alespoň nějaké znalosti o tradiční čínské medicíně a mohly tak lépe reagovat na potřeby klientů z této oblasti. Dále se domníváme, že by měly být informovány také o zdravotních problémech, které příslušníci čínské a vietnamské menšiny léčí pomocí čínské medicíny.

Na základě výsledků našeho výzkumu byl

sestaven informační materiál, ve kterém jsou mimo jiné vypsány jednotlivé zdravotní problémy, které respondenti obou menšiny léčí pomocí tradiční čínské medicíny. Výsledky této práce mohou sloužit jak pro studijní účely, tak i pro přímé poskytování ošetrovatelské péče ve zdravotnických zařízeních v ČR.

LITERATURA

- ODYOVÁ, P.: *Tajemství tradiční čínské medicíny*. 1. vyd., Praha: Svojtka & Co, 2003, s. 224.
 RŮŽIČKA, R., SOSÍK, R., WANG, Y.: *Tradiční čínská medicína v denním životě*. 1. vyd., Olomouc: Poznání, 2002, s. 397.
 ŠPIRUDOVÁ, L. et al.: *Multikulturní ošetrovatelství II*. 1. vyd., Praha: Grada, 2006, s. 248
 WHO *guidelines for quality assurance of traditional medicine education in the Western Pacific region*. 1st edition. Manila: WHO Press, 2005, 69 s.

Lucie Rolantová a Valérie Tóthová
rolantova@zsf.jcu.cz